

**MEHNATNI MUHOFAZA QILISH FANINING ASOSIY
MAZMUNI VA IJTIMOIIY AHAMIYATI**

Yusupova Dilshodaxon Raximjonovna

O‘zbekiston Respublikasi

Farg‘ona viloyati O‘zbekiston tuman

1-son kasb- hunar maktabi

Maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mehnat muhofazasining ergonomik va psixologik asoslari, zararsiz va xavfsiz mehnat sharoitini yaratishning asosiy yo‘llari, mehnat sharoiti va xavfsizligini aniqlovchi asosiy omillar tahlili, ishlab chiqarishdagi mehnat sharoitining xususiyatlari, mehnat sharoiti va xavfsizligini tekshirish usullari, ishlarning jismoniy og‘irligi va zararliligi bo‘yicha tasniflanishi, jarohatlanish ko‘rsatkichlari, mehnatni muhofaza qilishni boshqarish asoslari, mehnat xavfsizligi ko‘rsatkichlari, ishlab chiqarishda jarohatlanish va kasbiy kasallanishning profilaktik asoslari, mehnatni muhofaza qilishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlari kabi masalalar o‘rganiladi.

“Mehnatni muhofaza qilish” fani insonning ishlab chiqarishdagi faoliyatida sodir bo‘ladigan turli shakldagi xavflarni bartaraf etish va ulardan himoyalaniish yo‘llarini o‘rganishga qaratilgan nazariy fandır. U keng qamrovli ilmiy-amaliy izlanishlar va tadqiqotlar asosida rivojlanib, takomillashib boradi. Insonning mehnat xavfsizligini ta‘minlashda ilmiy-nazariy izlanishlar asosida vujudga kelgan qonunlar, nizomlar, standartlar, ko‘rsatmalar, qoidalar va sanitar-texnik me‘yorlar hamda ularni o‘rganish bo‘yicha uzluksiz ta‘lim-tarbiya tizimini vujudga keltirish, uni rivojlantirish muhim o‘rin tutadi. Mehnatni muhofaza qilish fanining asosiy maqsadi talabalarga insonning ishlab chiqarishdagi mehnat faoliyati davrida yuzaga keladigan xavfli faktorlar, ularning kelib chiqish sabablari va bartaraf etish yo‘llari, mehnat xavfsizligini ta‘minlash hamda xavfsiz va sog‘lom ish sharoitlarini yaratish bo‘yicha nazariy bilim berish va amaliy ko‘nikmalar hosil qilishdan iboratdir. Yuqoridagilarga mos holda talabalar fanni o‘rganish davomida quyidagilarni nazariy jihatdan o‘zlashtirishlari lozim:

mehnat xavfsizligining nazariy asoslari. Ergonomika va mehnat xavfsizligi psixologiyasi haqida tushuncha; – mehnat xavfsizligini ta‘minlovchi asosiy tamoyillar, uslublar va vositalar tizimi; – mehnat xavfsizligini boshqarish asoslari; – mehnat xavfsizligining huquqiy va tashkiliy asoslari. Mehnatni muhofaza qilish bo‘yicha qonunlar, standartlar tizimi, nizomlar, ko‘rsatmalar, ishlab chiqarish sanitariyasi me‘yorlari va boshqa me‘yoriy hujjatlar:

- ishlab chiqarishda mehnat xavfsizligini ta’minlash, sog‘lom va xavfsiz ish sharoitlarini yaratish bo‘yicha rejali tadbirlar mazmuni, uni ishlab chiqish tartibi;
- ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tahlil qilish, ularni tekshirish va hujjatlashtirish tartiblari;
- mehnat xavfsizligini ta’minlashning iqtisodiy samaradorligini oshirish, baxtsiz hodisalar sabablarini aniqlash uslublarini o‘rganish;
- xavfsiz mehnat sharoitini ta’minlashga qaratilgan shaxsiy himoya vositalari bilan ishchi-xizmatchilarni ta’minlash tartibi va ulardan foydalanish yo‘llari;
- sog‘lom va xavfsiz mehnat sharoitini yaratish bo‘yicha sanitar-gigiyenik tadbirlar;
- ishlab chiqarishdagi texnika vositalaridan, mashinamexanizmlar, qurilmalar va moslamalardan foydalanishdagi xavfsizlik qoidalari; – yong‘in xavfsizligi. Yong‘inning kelib chiqish sabablari, uning oldini olish, yong‘inni o‘chirish texnika vositalari va usullari; – jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish tartibi va qoidalari. Yuqorida qayd etilgan nazariy bilimlarga asoslangan holda har bir kasb egasi fanni o‘rganish bilan quyidagilarni amalda uddalashlari lozim: – xavfli va zararli ishlab chiqarish jarayonlarini baholash; – mehnat xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha maqbul variantlarni tanlashda mustaqil qarorlar qabul qilish; – xavfsizlik texnikasi bo‘yicha yo‘riqnomalar («instruktaj») bilan tanishish va ularni hujjatlashtirish tartiblarini bilish; – malakali ravishda baxtsiz hodisalarni tekshirish va ularning sabablarini aniqlash; – mehnat muhofazasi bo‘yicha ko‘rsatmalar («instruksiya»)ni mustaqil tahlil qilish va o‘rganish; – ishlab chiqarish xonalari va ish joylarining sanitar-gigiyenik holatini belgilovchi ko‘rsatkichlarni (gazlanganlik va changlanganlik darajasi, shovqin va titrash, yoritilganlik, xona havosining harorati, nisbiy namligi, harakatlanish tezligi, bosimi va b.) aniqlovchi asbob-uskunalar va jihozlardan foydalana bilish; – o‘t o‘chirgichlar va o‘t o‘chirish texnikalarini ishlata bilish; – jarohatlangan yoki shikastlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko‘rsatish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘.R.Yo‘ldoshev, O.D.Rahimov, K.T.Xo‘jaqulov, O.T.Hasanova. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi. – T.: «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2012.
2. Yormatov G‘. “Mehnatni muhofaza qilish” Toshkent, 2001y.
3. Boymirzayev A. “Hayot xavfsizligi va birinchi tibbiy yordam” T.: Zilol buloq, 2019.-396